

вигідно». На наш погляд, вигідно країні і громаді уміло керувати процесом розвитку, а не „успішно” адаптуватись в стихійному режимі вимушених змін.

1. Антонюк Л. Л. Регулювання та моделювання інноваційного розвитку регіону // Економіст. – 2007. – №9. – С.38-39.
2. Бубенко П.Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку: Монографія. – Харків.: ХНАМГ, 2008. – 295 с.
3. Бутко М. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності // Економіка і регіон. – 2008. – №3(18). – С.58-61.
4. Регулювання розвитку житлово-комунального господарства міст і районів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.lib.ua-ru.net>.
5. Корицько І.В. Водоотведение Харькова – состояние, проблемы и их решение // Сб. докл. междунар. конгресса «ЭКВАТЕК-2002». – М., 2002. – С.394–395.
6. Семчук Г.М. Стан та проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності підприємств водопровідно-каналізаційного господарства України // 36. доп. міжнар. конгресу «ЕТЕВК - 2001». – Ялта, 2001. – С.5-9.
7. Соловьев В.В. Управление развитием предпринимательской среды регионального жилищно-коммунального комплекса. – М.: Бизнес-пресса, 2006. – 192 с.
8. Труханович Л.В., Щур Д.Л. Жилищно-коммунальное хозяйство. – М.: Финпресс, 2008. – 192 с.
9. Черняк В.З. Жилищно-коммунальное хозяйство. Развитие. Управление. Экономика / В.З. Черняк. – М.: КНОРУС, 2007. – 392 с.
10. Шутенко Л.Н., Пустовойтов В.П. Прогрессивные материалы и конструкции в городском строительстве и хозяйстве. – Харьков: ХГАГХ, 1999. – 125 с.

Отримано 25.10.2010

УДК 65.012.32 : 001.895

В.О.ЄСІНА

Харківська національна академія міського господарства

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ ЯК ФАКТОР МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розглядається проблема забезпечення завдань економічного розвитку та сформовані нові підходи до регіонального саморозвитку. Запропоновано метод оцінки інноваційного потенціалу регіону з включенням в його характеристику складової, що визначає міжрегіональний розвиток окремого регіону. Наведено дані авторських розрахунків інноваційного потенціалу для регіонів України, згідно яких запропонована їх рейтингова шкала.

Рассматривается проблема обеспечения задач экономического развития и сформированы новые концепции регионального саморазвития. Предлагается метод оценки инновационного потенциала с включением в его характеристику составной части, которая определяет межрегиональное развитие отдельного региона. Представлены данные авторских расчетов инновационного потенциала регионов, согласно которым предложена их рейтинговая шкала.

In the article is problem of the ensuring the problems of the economic development

highlighted and new concepts of regional self-development is formed. The method of innovative potential estimation including the component part characteristics is offered. It defines interregional development of a separate region. The author's calculation of innovative potential of the region is presented according to which their rating scale is offered.

Ключові слова: регіон, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток, оцінка потенціалу, міжрегіональна взаємодія, конкурентоспроможність.

Інноваційна стратегія розвитку як наукова концепція беззаперечно домінує в економічному і політичному мисленні нашого часу. Сама інноваційна теорія має історичні коріння і спирається на успішну економічну практику держав – світових лідерів.

В Україні також прийнята ця стратегія і є відомі вітчизняні напрацювання щодо проблематики інноваційного розвитку, але реальні кроки до змін залишаються мало результативними. Свою відповідальність за таку негативну ситуацію має нести і економічна наука.

З узагальнення публікацій можна зробити висновки, що наукові розробки цієї проблематики досить змістовні і продуктивні. Свій вклад в інноваційну проблематику внесли такі видатні вчені, як Й.Шумпетер, М.І.Туган-Барановський, М.Д.Кондратьєв [1-3]. Питаннями з активізації інноваційної діяльності на різних рівнях, як на регіональному, так і на державному займалися Л.Антонюк, З.Герасимчук, П.Бубенко, В.Семиноженко [4-7] та ін. Наукові підходи до оцінки і розвитку інноваційного потенціалу знайшли своє відображення в роботах М.Волосюк, О.Снісаренко [8, 9].

Але на даний час не всі завдання наукової розробки цього напрямку достатньо опрацьовані. Тим більше, що є нерозв'язані протиріччя і в теорії, і в самих інноваційних механізмах. Недосконала методична база оцінки інноваційного потенціалу регіонів та недоліки в інформаційному забезпеченні розробки та практики реалізації інноваційної стратегії перешкоджають ретельному розрахунку. В зв'язку з цим проблема оцінки інноваційного потенціалу регіонів є актуальною та має свої особливості з урахуванням потреб активізації міжрегіональних взаємодій.

Мета статті – розробка нового підходу до оцінки інноваційного потенціалу із застосуванням логіки вибору показників і математичне моделювання розрахункових алгоритмів.

Для України в перехідний період важливо вибрати курс розвитку, що базується не тільки на державній підтримці, але й на активації дій самих регіонів. У цьому напрямку є значні проблемні ситуації: локалізовані ринки, політична регіоналізація, розрив між соціально-економічним рівнем розвитку регіонів, недосконала бюджетно-трансфертна політика. Відомо також, що на розв'язання цих проблем

впливає дефіцит часу і ресурсів, але можливості для цього в Україні більш ніж достатні.

Завдяки своєму місцезнаходженню та розміру Україна має величезний потенціал, що в теперішній час не використовується. Тому основа для внутрішньої економічної інтеграції та для прориву в світовий економічний простір має розглядатися як стратегія розвитку, що націлена на активізацію і міжнародних відносин за участю регіонів і міжрегіональної взаємодії регіонів в середині країни.

В цій стратегії мають бути вирішені завдання якісної аналітики за достовірною інформацією, формування основ нової концепції регіонального саморозвитку, підвищення відповідальності регіонів за стан своїх внутрішніх ринків і забезпечення власної конкурентоспроможності. Загострює проблему відсутність апробованого досвідом інструментарію управління інноваційними процесами та відносно низький рівень професіоналізму.

Міжрегіональну економічну інтеграцію слід розглядати як зближення, взаємопроникнення і зрощення відтворювальних процесів суб'єктів господарювання двох і більше регіонів, що перетворює їх на цілісний господарський механізм, на міжрегіональну економічну систему, яка виступає кластерною складовою національного економічного простору [10].

Оскільки глобальні тенденції в Україні проявляють себе з низьким рівнем коефіцієнту корисної дії, то єдиний вихід – знайти свій шлях і свою методику розвитку. Сприятливі умови для досягнення міжнародної конкурентоспроможності українських регіонів створюються в результаті діяльності спільних підприємств, але цей процес зараз також зазнав гальмування. Аналіз досвіду багатьох країн показує, що регіональний конкурентний потенціал багато в чому формують підприємства середнього і малого бізнесу [11], що в українській економіці теж не має достатнього розвитку.

Регіональна статистика щодо спостереження за проблемою інноваційного розвитку відтворює кризові явища в нашій економіці, але вона практично не дає уявлення про стан міжрегіональних відносин. Тому в нашому дослідженні зроблена спроба поєднати в оцінках потенціалу статистичні дані, що характеризують інноваційну складову розвитку і експертні оцінки, що відображають міжрегіональні взаємодії. З цією метою поставлено завдання використання математичних методів, які спроможні вивести нас на узагальнюючі результати.

В базовому варіанті зроблено оцінки інноваційного потенціалу за методикою таксонометричного аналізу В.Плюти [12], де використані в первинному інформаційному полі 32 показника. Отримані результати

зображено на рис.1.

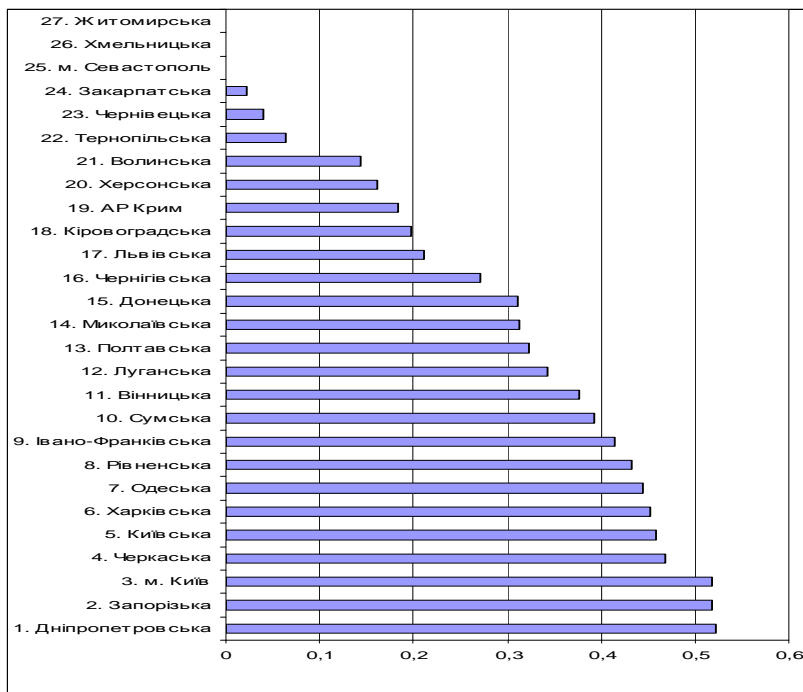

Рис. 1 – Значення інтегрального показника «Інноваційний потенціал» в регіональному розрізі

Отримані результати, що представлені на графіку, показують, що регіонами-лідерами за інтегральним показником «Інноваційний потенціал» є Дніпропетровський, Запорізький регіон і місто Київ. Зміщення вниз за ранговою шкалою продемонстрували Донецька, Луганська, Харківська області. Це пояснюється тим, що ці промислові регіони найбільше зазнали впливу кризових явищ.

В дослідженні всі розрахунки проведено за допомогою Statgraphics Plus V5.1 International Professional. Цей програмний продукт використовується для обчислення блоків у багатовимірному аналізі соціально-економічних систем. Вибраний спеціальний економічний пакет відрізняється від інших зручностями інтерфейсу та своїм складом процедур обробки даних, вдалим сполученням наукових методів обробки даних із сучасною інтерактивною графікою.

Для визначення показника міжрегіональної взаємодії використо-

вуємо статистичну інформацію за регіонами. Сьогодні в статистичній інформації практично не існує ознак, які б могли охарактеризувати взаємодії між регіонами. Тому нами було відібрано 21 показник-ознаку економіко-соціального стану кожного регіону та проранжовано кожну з цієї ознаки від 1 до 5 балів самостійно.

Показники, що використовуються для визначення міжрегіональної взаємодії: Обсяг ВРП; Потенціал ВНЗ; Паливно-енергетичні ресурси; Будівельний потенціал; Унікальні монопольні ресурси; Щільність транспортної мережі; Вантажообіг автомобільного транспорту; Бюджетні трансферти (до бюджету); Пограничні фактори; Капітальні інвестиції; Інноваційна активність (кількість підприємств); ВЕД (імпорт); ВЕД (експорт); Розвиток торговельної мережі; Міграційний рух; Туристична привабливість (внутрішні екскурсії); Історико-культурні цінності; Наявність СЕЗ; Наявність технопарків; Спортивні заходи; Санітарно-культурні та оздоровчі заклади.

Наведені показники оцінюємо за допомогою методу експертних оцінок з використанням наявної статистичної загальнодоступної інформації.

Першим етапом розбудови моделі інноваційного потенціалу з урахуванням міжрегіональної взаємодії є ідентифікація загальних складових ознак дослідження. В подальшому проводиться оцінка 21-го фактора-показника з точки зору найбільшої їх змінності. Із загального масиву показників процедурно вирішується питання щодо зменшення кількості показників, які мають найбільший вплив на обрані об'єкти. За допомогою методу VARIMAX в нашому випадку визначились п'ять факторів. Разом ці п'ять відібраних факторів розташовуються по силі впливу на об'єкт.

Наступний етап – присвоюємо узагальнюючу назву кожному фактору по найбільш вагомих ознаках, що формують цей фактор.

Factor 1 – Інноваційний потенціал.

Factor 2 – Соціальна активність.

Factor 3 – Ресурсний потенціал.

Factor 4 – Історико-культурні цінності.

Factor 5 – Потенціал енергетичних ресурсів.

Обчислюємо вектор розвитку шляхом розрахунку квадратичної суми отриманих значень кожного з основних п'яти факторів за всіма регіонами України.

Для співвідношення інтегральної оцінки інноваційного потенціалу з оцінкою міжрегіональної взаємодії використовуємо формулу середньої геометричної

$$I_{inmv} = \sqrt{MB + III} ,$$

де I_{inmv} – показник інноваційного потенціалу з урахуванням міжрегіональної взаємодії; MB – показник міжрегіональної взаємодії; III – інтегральний показник інноваційного потенціалу.

Для розуміння отриманих результатів на рис.2 графічно показано вплив міжрегіональної взаємодії на значення інноваційного потенціалу.

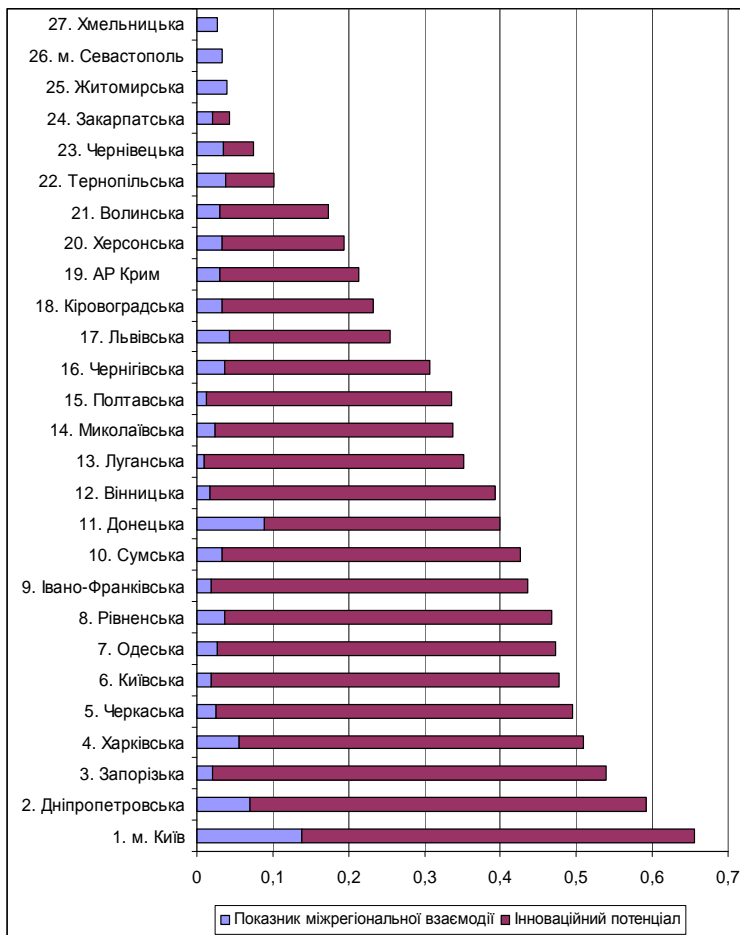

Рис.2 – Інноваційний потенціал регіону з урахуванням міжрегіональної взаємодії

Ця діаграма відбиває сумарну характеристику інноваційного потенціалу та потенціалу міжрегіональної взаємодії. В цьому варіанті регіони виявляють більш об'єктивну оцінку свого потенціалу. Результатом дослідження є висновок, що в завданнях оцінки інноваційного потенціалу необхідною умовою є урахування факторів розвитку, розташування регіону, діяльності та ресурсної складової кожного окремо взятого регіону.

Висновки та рекомендації.

1. Інноваційний потенціал регіонів є проблемним питанням в завданні їх стратегічного розвитку. Значна кількість показників, що використовуються в програмах управління, регіональній політиці та статистичні дані не вирішують проблему браку інформації, оскільки серед них практично не представлено показники міжрегіональних взаємодій.

2. Сам підхід до оцінки інноваційного потенціалу за принципом інтеграції часткових показників є досить розповсюдженим, але його результат – це ранжування регіонів відносно один одного, – в практичному сенсі суттєвого значення не має. Для розробки стратегій розвитку більш важливо виявити в потенціалі особливості його структури.

3. Використовуючи математичні моделі та програмні інструменти проведення розрахунків інноваційного потенціалу отримана характеристика регіонів України, в якій міжрегіональні ознаки значно змінили «інноваційний статус» 7 регіонів із 27, зокрема це стосується регіонів з непромисловим потенціалом. Таким чином, підтверджено, що непромислова складова (туризм, сільське виробництво, послуги, транспорт та інше) в сучасному потенціалі відіграють теж значну роль.

4. Оцінювання потенціалу має значення не тільки своїми результатами в частині кількісного вимірювання. Потребам часу відповідає сама процедура оцінювання, тому що вона дає нові значення персоналу та підвищує рівень готовності об'єктів регіону до інноваційних дій.

1.Шумпетер Й. Теория экономического развития: (Исслед. предпринимат. Прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры): Пер. с нем. В.С.Автономова и др.; Общ. ред. А.Г.Милейковского. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.

2.Туган-Барановский М.И. К лучшему будущему. Сборник социально-философских призведений / Туган-Барановский М.И. – М.: Наука, «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЕН), 1996. – 528 с.

3.Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Избранные труды / Кондратьев Н.Д. [сост. Якове Ю.В.]. – М.: ЗАО «Изд-во «Экономика», 2002. – 767 с.

4.Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: моногр. / Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.

5.Герасимчук З.В. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми нарощення. Монографія / З.В. Герасимчук, Л.Л. Ковальська. – Луцьк: ЛДТУ, 2003. – 242 с.

- 6.Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку: Монографія / Бубенко П.Т. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 316 с.
- 7.Семиноженко В.П. Новый регионализм / В.П. Семиноженко, Б.М. Данилишин – К. : Наукова думка, 2005. – 158 с.
- 8.Волосюк М. Підвищення ефективності регіонального управління інноваційним розвитком / Марина Волосюк // Економіст – 2006. – №8. – С.58-61.
- 9.Бубенко П.Т. Інноваційний розвиток регіонів / П.Т. Бубенко, О.Б. Снісаренко. Монографія. – Х.: Форт, 2009. – 160 с.
- 10.Сторонянська І.З. Міжрегіональна економічна інтеграція в Україні: теоретико-методологічні засади дослідження і регулювання: Автореф. дис.... д-ра екон. наук. – Львів, 2010. – 40 с.
- 11.Хумаров О.А. Методологічні підходи до визначення конкурентоспроможності українських регіонів на міжнародних ринках / О.А. Хумаров // Економічні інновації. – 2009. – № 38. – С. 220-229.
- 12.Пономаренко В.С. Багатовимірний аналіз соціально-економічних систем / В.С. Пономаренко, Л.М. Малярець. – Харків: ХНЕУ, 2009. – 384 с.

Отримано 14.10.2010

УДК 330.341.1 : 338.439

Л.В.ДЕРМАНСЬКА

Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Розкрито роль інновацій в забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Особливу увагу приділено негативним тенденціям інноваційної економіки України та запропоновано шляхи її розвитку. Зокрема, здійснено аналіз інноваційного розвитку України протягом 2000-2009 рр.

Раскрыта роль инноваций в обеспечении конкурентоспособности предприятий. Особое внимание уделено негативным тенденциям инновационной экономики Украины и предложены пути ее развития. В частности, осуществлен анализ инновационного развития Украины на протяжении 2000-2009 гг.

In the article the role of innovations is exposed in providing of competitiveness of enterprises. The special attention is spared the negative tendencies of innovative economy of Ukraine and the ways of its development are offered. Specifically the analysis of innovative development of Ukraine is carried out during 2000-2009.

Ключові слова: економічна стійкість, інновації, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність, фінансування.

На даний час Україна розвивається як країна з високою часткою сировинних галузей промисловості, де переважає сфера низьконаукоємного матеріального виробництва. Відомо, що рівень розвитку країни залежить від рівня розвитку інноваційної діяльності, тому впровадження інновацій у ринкову економіку є одним із наймогутніших важелів конкурентної боротьби та економічного зростання підприємств.